

Violeta R. SVITLYTSKA,

researcher of the Ukrainian language chair of Odessa Mechnikov National University; 24/26, Francuzsky boulevard, Odessa, 65058, Ukraine; e-mail: 7989447@ukr.net; tel.: +38 063 1306430

CHARACTERISTICS OF PRODUCTIVITY AND REGULARITY OF WORD BUILDING TYPES AND SUBTYPES OF DERIVATIVES IN THE UKRAINIAN DIALECTS COMPARED TO THE LITERARY LANGUAGE

Summary. The article deals with the analysis of the dialect vocabulary of the Odessa region from the point of view of its word-building peculiarities: the ways of forming dialectisms and the peculiarity of using word-building affixes are analysed in the article, as well as the efficiency and regularity of word formation types and subtypes. The highest number of word-forming derivatives in the Ukrainian dialects of the Odessa region make up those built up by verbal nouns with the suffix -k(a) and the total value of word-formation 'thingness, which has a certain relation to the action which is defined by the motivating word'. Such dialect derivatives typically belong to the subtype with the derivational value 'item used for performing the action defined by the motivating word'. However, these dialectisms do not belong to the subtype with the word-formation meaning 'performer of the action which is defined by the motivating word'. However, this subtype is very productive and regular in the literary Ukrainian language.

Key words: ways of word-building, Ukrainian dialect vocabulary, motivator, derivative, word-building affix, productivity, regularity, derivational type, derivational subtype.

Статтю отримано 12.05.2015 р.

УДК 811.161.2'373.2:119:303.024:821.161.2'06

СЕМЕНЕНКО Олександра Юріївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Одеса, Україна;
e-mail : wujja@bk.ru; тел.: +38 (048) 7445285; моб: +38 096 1050634; +38 093 0713638

ОПЕРАТОРИ-ВИМІРНИКИ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ «РУХОМІ ВМІСТИЩА» ІЗ СЕМАНТИКОЮ МУЛЬТИПЛІЦІТНОСТІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ

Анотація. У статті аналізуються особливості функціонування в сучасному українському поетичному дискурсі (як віршованому, так і прозовому) однієї із численних груп конститuentів, що, зазначаючи метафоризації на рівні синтагматики, набувають можливості передавати секундарне значення мультипліцитності, тобто стають операторами функції неозначено великої кількості (НВК). Цю ділянку функціонально-семантичного поля неозначено великої кількості (ФСП НВК), що ґрунтується на мовному образі великого, утворюють засоби вторинної номінації із примарним значенням «рухомі вмістища». Зазвичай значення НВК вони реалізують на рівні нерозкладних кількісно-іменних сполук N_1N_2 (метафоричних квантитативно-генитивних бінарм). Означеною проблематикою, тобто вивченням різних ділянок ФСП НВК, займається ціла низка вчених. У статті зазначено, що на матеріалі української, російської, англійської мов метафоричні квантитативно-номінативні сполуки N_1N_2 із значенням оцінки НВК опрацювали В. М. Вовк, С. О. Швачко, на матеріалі російської та німецької мов — Л. Г. Акуленко, на матеріалі українського художнього мовлення започатковане дослідження різноструктурних засобів вираження поняттєвої категорії НВК О. М. Бонецькою, К. Г. Городенською, А. П. Загнітком, З. О. Митяй, О. Ю. Семененко та ін.

Ключові слова: функціонально-семантичне поле неозначено великої кількості (ФСП НВК), мультипліцитність, оператор функції НВК, генитив-актуалізатор, український художній дискурс.

Функціонально-семантичне поле неозначеної кількості (ФСП НК) визначають як поле оцінної квантитативності, що протистоїть полю власне квантитативності. Значення великої недиференційованої кількості, або мультипліцитності (термін належить Л. Х. Кабальєро Діасу), є для конститuentів-квантитативів цього поля «лише переносним значенням, з яким вони вживаються в експресивному мовленні для посилення кількісної характеристики предмета» [4, с. 18].

Категорійне поняття неозначеної кількості (НК) як самостійне мисленнєво-мовленнєве утворення зазнало бурхливого вивчення в мовознавстві починаючи з середини ХХ ст. Досліджувалися різні ділянки ФСП НК, передусім це стосувалося лексичних і фразеологічних засобів вираження цього значення на матеріалі певної мови або в зіставному аспекті. У російській мові генитивні конструкції із значенням НВК досліджували А. В. Бельський, М. Ю. Тихонова, Т. П. Перетяцько, І. К. Марковський, О. І. Лашкевич, В. В. Новицька та ін. На матеріалі

української, російської й англійської мов метафоричні квантитативно-номінативні сполуки зі значенням оцінки НК опрацювали В. М. Вовк, С. О. Швачко, в англійській мові — О. Н. Алексєєва, О. В. Слугіна, у німецькій і російській мовах — Л. Г. Акуленко, у французькій — Л. М. Беляєва, А. І. Копилова та ін. Лексико-фразеологічні засоби вираження НК у зіставному та перекладацькому аспектах вивчали О. І. Єгорова, Н. Л. Клименко, С. І. Кравцова, А. В. Моренцова, С. О. Швачко, О. В. Щebetенко, О. В. Яковлева та ін. Різноманітні засоби вираження поняттєвої категорії «кількість», у тому числі й НК, представлені у монографії «Засоби квантифікації: Лінгвокогнітивні аспекти» [6].

На матеріалі українського художнього мовлення та інших структурно-функціональних стилів засоби експлікації поняттєвої категорії неозначеної субстанціальної квантитативності висвітлили О. М. Бонєцька, С. А. Бронікова, К. Г. Городенська, В. І. Дмитрук, З. О. Митяй та ін. Уся система різноструктурних і різнорівневих засобів вираження значення НК була проаналізована в дисертаційному дослідженні «Функціонально-семантичне поле неозначеної кількості в українському поетичному дискурсі» [7].

Об'єктом нашої розвідки є один із складників ФСП НВК, представлений метафоричними бінармами — нерозкладними кількісно-іменними словосполученнями, що посідають позицію одного члена речення. До складу бінарм входять оператори функції неозначеної множинності та генітиви-актуалізатори на позначення вимірюваної субстанції. Стрижневими компонентами досліджуваної групи бінарм виступають квантитативи (семантично транспоновані іменникові лексеми із значенням НВК, лексеми у секундарному, переносному, метафоричному значенні) з примарним, денотативним, номінативним значенням *засоби пересування, або рухомі вмістища*.

Матеріалом дослідження обрано сучасне українське поетичне мовлення, при нагоді наводяться приклади з прозового художнього мовлення.

Мета дослідження полягає у визначенні репрезентативного для сучасного поетичного мовлення корпусу таких лексем, особливостей взаємодії парадигматичних і синтагматичних аспектів функціонування зазначених одиниць, лексикографічної кодифікації значення НВК у досліджуваних вербальних презентантів.

Ця група лексем слабо представлена в поетичному мовленні, малорозвинена і посідає периферійне місце у системі операторів функції НВК у складі метафоричних квантитативних бінарм. Так, у тезаурусі «Лексико-фразеологические средства выражения неопределённо большого количества в современном русском языке» [1, с. 213–223], де каталогізовано засоби первинної лексичної номінації, вторинної й опосередкованої номінації НВК, зафіксовано такі лексеми із значенням рухомих вмістищ, як (рос.) *вагон, воз; воз; вагон и маленькая тележка* (окк.); *возом не увезёшь* (окк.).

Нами зафіксовано такі репрезентативні для сучасного українського поетичного мовлення носії семи НВК: *вагон, ешелон, *состав, віз, хура, обоз*. У ролі залежних генітивів, об'єктів вимірювання, функціонують переважно речовинні (конкретні недискретні) іменники: (1) *...А я не здамся / а я не продамся за доллар чи марку / та й за ешелони кави й ікри / зафундую дулю / (щоправда без маку) / на тобі! горобе! / не хочеш? / не бери* (П. Коробчук).

Одночасно з метафоризацією значення стрижневої лексеми кількісно-іменної сполуки (квантитатива) може відбуватися метафоризація/метонімізація значення залежного компонента (генітива), наприклад, за речовинним іменником *золото* імпліцитно актуалізується значення збірного іменника *листя*, а за оказіональними плуральними словоформами **срібла, *порцеляни* — назви виробів із цих матеріалів: (2) *У сусіда коні / Бредуть, стражденні. / Під мішками згорблено / Стогне вісь. / А я собі іду: / Сонця повні жмені, / Золота кленового — / Цілий віз!* (Б. Олійник). (3) *...У місяця цього ачей / не dolcevita / хоч срібел порцелян / три вози й три хури / та він у тутешніх полях / невесел похмурий* (П. Коробчук).

Наявність у складі кількісно-іменної сполуки квантитатива, що містить власне кількісний і неозначено кількісний числівник, сприяє додатковій гіперболізації значення НВК. Операторами функції НВК у поетичному мовленні активно вимірюються субстанції, представлені конкретними дискретними іменниками на позначення часових відрізків: (4) *Це долею так накреслено, / Що все життя на колесах ми. / Вагони годин хитаються, / А станції все минаються. / <...>Вагони декад хитаються, / А станції все минаються. / <...>Вагони віків хитаються, / А люди усе міняються...* (Б. Олійник). (5) *І понад літ моїх обози, / Через непам'яті блакить / На п'яте колесо до воза / Душа лелекою летить* (Т. Коломієць).

Трапляються також інші конкретні іменники різних лексико-семантичних груп: (6) *Народивсь, братва, я на Донбасі. / Це вам, хлопці, необхідно знать. / І люблю я в Ялті на терасі / Робітничий клас наш пригадать. / І прикмет, і прикладів — вагони! / Недарма листав техсловники: / Шахти, бесемери, терижони, / Плавки, шлаки, штреки, раштаки* (А. Мілявський). (7) *... Наданім мені як урбаністу / без проблем валандатись по місту / ностальгії власної, театрив, / де ідуть на тему порожнечі / ешелони відділів кадрів...* (В. Неборак). (8) *Спокуси влаштувалися в цілий ешелон незаперечно сильних аргументів* (Ю. Андрухович). (9) *Як сварливий сімдесятирічний письменник, я ношу в пам'яті цілу*

кupu — перепрошую, Слобожанщино! — цілу хуру непотрібних речей. За сім десятків літ усього цього назбиралося більше ніж достатньо (Ю. Андрухович). (10) *Кого з нас плакали? Кого не чули? / Ховали нас возами, без гробів. / Сузір'я кочували, як кочують, / дрібний людський не надчепнувши біль* (В. Загулівітер).

Словоформа *возами* із значенням прислівника-вимірника не відбита в словниках, але представлена в поетичному мовленні. Її вживання може, як у нашому прикладі, супроводжуватися потужним почуттєво-емоційним імпульсом. Носіями семи НВК можуть ставати словоформи орудного порівняльного і орудного знаряддя (інструментатива). Оцінюючи стилістичний потенціал таких словоформ, С. Я. Єрмоленко зауважує, що потужними можливостями семантичної конденсації віршового мовлення відзначаються синтаксичні конструкції з орудним відмінком: поперше, він використовується для вираження порівняння, не маючи формальних показників цієї семантики (типу порівняльного сполучника *як*), по-друге, в поетичних метафорах модифікується найзагальніше значення інструментальності і не відчуженого об'єкта, завдяки чому ускладнюється семантична взаємодія предикатів і актантів [5, с. 154].

У ролі генітива-актуалізатора квантитативної семантики можуть виступати й абстрактні іменники почуттєвої сфери людини: (11) *Через душі, мов через вокзали, / Гуркотять состави почуттів...* / *Може, сподіватися зухвало, / Вірити і ждати — поготів* (В. Симоненко). (12) *...Я геть ніяк не реагую на ешелони добрих слів, підбадьорювань, похвал, запевнень у правильності моїх кроків* (І. Карпа).

Уведення до складу квантитатива *візочок* демінутивного суфікса-модифікатора *-очок* і певна дискурсивна зумовленість суттєво впливають на експліковану НК, викликаючи її різне зменшення. Лексема набуває здатності передавати значення НМК (неозначено малої кількості) із відтінком експресивності, пор.: (13) *Ми, сильні духом, визнані у світі, / Зберігши гідність і святу любов, / За чесну працю у своєму літі / Не заробили на візочок дров* (Г. Чубач).

Можливість бути носієм значення НВК зафіксована словниками тільки у лексеми *хура* як відтінок примарного значення: *хура* — 1. Великий віз або сани для перевезення вантажу, людей тощо; підвода. // Віз або сани з поклажею. // Кількість вантажу, що може поміститися на возі чи санях. // *перен., розм.* Велика кількість чого-небудь. 2. *заст.* Валка підвід [3, с. 1576]. Окремий ЛСВ із апроксимативним значенням кількості наявний у лексеми *віз*¹ — 2. Приблизна міра ваги, обсягу, що дорівнює поклажі одного воза [3, с. 186], певної кількості — у лексеми *вагон* — 2. Кількість вантажу, що входить у товарний вагон [3, с. 107]. У лексем *ешелон*, *обоз* і росіянізма *состав*, завдяки актуалізації семи 'група', може контекстуально виникати ЛСВ₂ із значенням НВК: *ешелон* — 2. Поїзд, автоколона або група літаків певного призначення з людьми та вантажем [3, с. 359]; *обоз* — 1. Окрема група підвід з вантажем, що перевозиться кудись [3, с. 109].

Квантитативи *віз*, *хура*, *ешелон* можуть мати при собі специфікатор *цілий*. Специфікатор *цілий* набуває тих самих ознак, що й специфікатор *добрий*, аналіз функціональних особливостей якого описано С. О. Швачко, яка зазначає, що прикметники, узгоджуючись із нумеральними сполуками, можуть переходити із розряду якісних до розряду відносних. Слово *добрий* у фразях *добрих дві милі* та *добра людина* реалізує відповідно сему кількості (*повних, цілих дві милі*) і сему якості, позитивності. Це різні мовні одиниці за оформленням і семантичною наповненістю. Виступаючи у функції специфікатора, прикметник *добрий* реалізує сему повної міри ознаки, співвідноситься з іншими кількісними словами, позбавляється можливості мати форми ступенів порівняння. Таким чином, ці слова стають відносними кількісними прикметниками [9, с. 74].

У російській мові, за спостереженнями Л. Г. Акуленко, найбільше функціональне навантаження та найбільш широку сполучуваність має квантитатив *вагон* (у ролі генітива трапляються дискретні та недискретні іменники, іменники на позначення істот, а також іменники абстрактної семантики — (рос.) *целые вагоны карьеристов, вагон претензий и встречных требований, вагон порядочности* [2, с. 116]. В українському поетичному мовленні найчастотнішими квантитативами цієї ЛСГ із найширшою дистрибуцією є лексеми з актуалізованим секундарним значенням НВК *віз* і *ешелон*.

Як слушно зауважує С. О. Швачко, «звернення до питань екстеріоризації понять числа та міри є вельми продуктивним для розпізнання проблем онтології, гносеології, когнітивістики та подальшого дослідження квантитативної лексики» [8, с. 364]. Використання транспонованих квантитативів у складі метафоричних генітивних бінарм пов'язане, на нашу думку, зі специфікою когнітивної та практичної діяльності продуцента поетичного висловлення, з певними умовами перебігу комунікативного процесу, з прагматичною скерованістю експресивно-акціонально-емотивно забарвленого повідомлення, детермінується інтенцією вираження суб'єктивних смислів.

Література

1. *Акуленко В. В.* Лексико-фразеологические средства выражения неопределённо большого количества в современном русском языке / В. В. Акуленко, Л. Г. Акуленко, Н. Л. Клименко // Категория количества в современных европейских языках. — Киев : Наук. думка, 1990. — С. 213–223.
2. *Акуленко Л. Г.* Поле неопределённо большого количества в современном немецком и русском языках / Л. Г. Акуленко // Категория количества в современных европейских языках. — Киев : Наук. думка, 1990. — С. 106–145.
3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод., допов. та СД) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпін' : ВТФ Перун, 2009. — 1736 с.
4. *Городенська К. Г.* Виразення неозначеної кількості засобами української мови / К. Г. Городенська // Мовознавство. — 1978. — № 4. — С. 18–21.
5. *Єрмоленко С. Я.* Синтаксис і стилістична семантика / С. Я. Єрмоленко. — К. : Наукова думка, 1982. — 211 с.
6. *Засоби квантифікації : Лінгвокогнітивні аспекти : монографія* / С. О. Швачко, С. В. Баранова, І. К. Кобякова, О. М. Медведь, Н. І. Чернюк / за ред. С. О. Швачко. — Суми : СумДУ, 2007. — 204 с.
7. *Семененко О. Ю.* Функціонально-семантичне поле неозначеної кількості в українському поетичному дискурсі : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 / О. Ю. Семененко. — Одеса, 2011. — 249 с.
8. *Швачко С. А.* Сага о числах и их эстериоризации / С. А. Швачко // Культура народов Причерноморья : науч. журнал. — Симферополь, 2009. — № 168. — Т. 2. — С. 363–365.
9. *Швачко С. А.* Языковые средства выражения количества в современном английском, русском и украинском языке / С. А. Швачко. — К. : Вища школа, 1981. — 144 с.

References

1. *Akulenko V. V.* Leksiko-frazeologicheskie sredstva vyrazhenija neopredelionno bol'shogo kolichestva v sovremennom jazyke / V. V. Akulenko, L. G. Akulenko, N. L. Klimenko // Kategorija kolichestva v sovremennyh evropejskijh jazykah. — Kiev : Nauk. dumka, 1990. — S. 213–223.
2. *Akulenko L. G.* Pole neopredelionno bol'shogo kolichestva v sovremennom nemeckom i russkom jazykah / L. G. Akulenko // Kategorija kolichestva v sovremennyh evropejskijh jazykah. — K. : Nauk. dumka, 1990. — S. 106–145.
3. *Velykij tлумачnij slovnyk suchasnoji ukrajins'koji movy* (z dod., dopov. ta SD) / uklad. i golov. red. V. T. Busel. — K. : Irpin' : VTF Perun, 2009. — 1736 s.
4. *Gorodens'ka K. G.* Vyrazhennia neoznachenoji kil'kosti zasobamy ukrajins'koji movy / K. G. Gorodens'ka // Movoznavstvo. — 1978. — № 4. — P. 18–21.
5. *Ermolenko S. Ja.* Syntaksys i stylistychna semantyka / S. Ja. Ermolenko. — K.: Naukova dumka, 1982. — 211 p.
6. *Zasoby kvantufikacii : Lingvokognityvni aspekt : monografija* / S. O. Shvachko, S. V. Baranova, I. K. Kobakova, M. O. Medved', N. I. Cherniuk / za red. S. O. Shvachko. — Sumy : SumDU, 2007. — 204 p.
7. *Semenenko O. Ju.* Funkcional'no-semantychno pole neoznachenoji kil'kosti v ukrajins'komu poetuchnomu dyskursi : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01 / O. Ju. Semenenko. — Odesa, 2011. — 249 p.
8. *Shvachko S. A.* Saga o chislah i eksterioirizacii / S. A. Shvachko // Kultura narodov Prichernomor'ja : nauch. jurnal. — Simferopol', 2009. — № 168. — Т. 2. — P. 336–365.
9. *Shvachko S. A.* Jazykovyje sredstva vyrazhenija kolichestva v sovremennom anglijskom, russkom i ukrainskom jazyke / S. A. Shvachko. — K. : Vyscha shkola, 1981. — 144 p.

СЕМЕНЕНКО Александра Юрьевна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры прикладной лингвистики Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; Одесса, Украина;
e-mail: wynja@bk.ru; тел.: + 38 (048) 7445285; моб.: + 38 096 1050634; + 38 093 0713638

ОПЕРАТОРЫ-ИЗМЕРИТЕЛИ ТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРУППЫ «ДВИЖУЩИЕСЯ ВМЕСТИЛИЩА» С СЕМАТИКОЙ МУЛЬТИПЛИЦИТНОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ПОЭТИЧЕСКОЙ РЕЧИ

Аннотация. В статье анализируются особенности функционирования в современном украинском поэтическом дискурсе (как рифмованном, так и прозаическом) одной из многочисленных групп конститuentов, которые, метафоризируясь на уровне синтагматики, приобретают возможность передавать секундарное значение мультиплицитности, становятся операторами функции неопределённо большого количества (НБК). Ту часть функционально-семантического поля неопределённо большого количества (ФСП НБК), которая базируется на языковом образе большого, образуют средства вторичной номинации с примарным значением «движущиеся вместилища». Как правило, значение НБК они реализуют на уровне неразложимых количественно-именных сочетаний N_1N_2 (метафорических квантитативно-генитивных бинарм). Изучением разных участков функционально-семантического поля неопределённого количества (ФСП НБК) занимается целый ряд учёных. На материале украинского, русского, английского языков метафорические квантитативно-номинативные сочетания N_1N_2 со значением оценки НБК изучали В. М. Вовк, С. А. Швачко, на материале русского и немецкого языков — Л. Г. Акуленко. На материале украинской художественной речи начато изучение разноструктурных средств выражения понятийной категории НБК О. М. Боненцкой, К. Г. Городенской, А. А. Загнитко, З. О. Митяй, А. Ю. Семененко и др.

Ключевые слова : функционально-семантическое поле неопределённо большого количества (ФСП НБК), мультиплицидность, оператор функции НБК, генитив-актуализатор, украинский художественный дискурс.

Oleksandra Yu. SEMENENKO,

Ph. D., Associate Professor of the Applied Linguistics of Odessa Mechnikov National University;
Ukraine, Odessa;

e-mail: wynja@bk.ru; tel.: + 38 (048) 7445285; + 38 096 1050634; + 38 093 0713638

OPERATORS OF MEASURE OF LEXICAL SET «THE MOVING CONTAINERS» WITH MULTIPLICITY MEANING IN THE MODERN UKRAINIAN POETIC SPEECH

Summary. The author analyzes the particulars of functioning of one of the constituents group in the modern Ukrainian poetical discourse (both rhymed and prosaic). These constituents is metaphorized on the syntagmatics level and purchased the opportunity to deliver the second meaning of multiplicity. That is to say they are becoming the operators of function of indefinitely large amount. The part of functional semantic field of indefinitely large amount is equal to it. The functional-semantic field is based on the secondary naming unit with the meaning «the moving containers». As rule, the meaning of indefinitely large amount is realized on the level of elementary quantity-nominal units N_1N_2 (metaphorical quantity-genitival opposition). This problem is studied by various scientists in areas of functional-semantic field, for example, V. Vovk and S. Shvachko, in the Russian and German languages, L. Akulenko in Russian and German studied metaphorical quantitative nominative compound made on the value assessment (N_1N_2). The article refers to research on the material of Ukrainian, Russian and English languages of metaphorical quantitative nominative compound made on the value assessment in the studies of, in the Ukrainian literary speech; such research was based on studying of different structures in the works of O. Bonecka, C. Gorodenska, A. Zagnitko, Z. Mytay, O. Semenenko.

Key words: functional-semantic field of indefinitely large amount, multiplicity, functional operator, generator-actualizer, Ukrainian literary discourse.

Статтю отримано 11.06.2015 р.

УДК 811.111'373.2/.612:161.225:39

СОРОКА Тетяна Вячеславівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та перекладу Ізмаїльського державного гуманітарного університету; вул. Репіна, 12, м. Ізмаїл, 68600, Україна;

e-mail: magpie3f@mail.ru; тел.: +38 050 1903279

СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АКсіОНОМЕНІВ ІЗ СЕРЕДНІМ СТУПЕНЕМ ПОЛіСЕМІЇ ЯК ЦІННіСНО-ЗУМОВЛЕНИХ СКЛАДНИКІВ СУЧАСНОЇ АНГЛіЙСЬКОЇ ЕТНОЛІНГВОКУЛЬТУРИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню лексичної семантики аксіономенів сучасної англійської етнолінгвокультури, які кваліфікуються як ціннісно-обумовлені реєстрові одиниці лексикографічних джерел тлумачного характеру. Процедура ступінчастої ідентифікації як засіб виявлення вербальних маніфестаторів семантичних компонентів значень полягає в послідовному зведенні слів на позначення цінностей через типові ідентифікатори до аксіономенів з максимально узагальненим характером. Проведений комплексний аналіз співвідношення аксіономенів групи із середнім ступенем полісемії показав, що кожен лексичну одиницю характеризує, з одного боку, самостійність, а з іншого — певна когерентність з іншими словами. У межах семантичного простору системи цінностей формуються взаємопов'язані групи. Незважаючи на те, що кожне з проаналізованих слів має індивідуальний набір лексичних значень, вони семантично перетинаються з іншими аксіономенами, розкриваючи якісні характеристики об'єктивної реальності, стосунків людей у суспільстві, нормативних категорій і духовних сутностей.

Ключові слова: аксіономен, лексичне значення, генералізована сема, семантична ознака.

Постановка проблеми. Лексична семантика на сьогодні привертає увагу багатьох науковців і перебуває у стані постійного розвитку. Положення про примат мовного змісту над формою, первинність лексичного у слові та можливість застосування саме семантичного підходу до формалізованого дослідження всіх рівнів мови орієнтує на вивчення лексичної семантики аксіологічних категорій з точки зору маніфестації ними довілля у фрагментах мовної картини світу соціуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У низці статей, присвячених аналізу мовної об'єктивності аксіологічних категорій духовної культури англійського народу, яка репрезентована філософсько-світоглядними, науковими, громадсько-політичними, соціальними, моральними, релігійними, правовими й естетичними цінностями [3; 4; 5], викладено результати авторського